

Paneldiscussie Luchtkwaliteit: op weg naar een schonere lucht in Nederland en Europa?

Werkbezoek Provinciale Statenleden vrijdag 18 maart 11.30-13.00

Het aanpakken van luchtvervuiling is bij uitstek een beleidsveld dat zich leent voor Europese afspraken. Luchtvervuiling verplaatst zich namelijk over landsgrenzen: de vervuiling van de lucht boven Nederland is voor 60 tot 80 procent afkomstig uit het buitenland, terwijl veel luchtvervuiling uit Nederland ook naar het buitenland overwaait. Daarom heeft de Europese Unie grenswaarden en streefwaarden opgesteld voor de verschillende schadelijke stoffen. Het is aan de 28 lidstaten om vervolgens de gestelde grenswaarden en streefwaarden te halen en op die manier voor een goede luchtkwaliteit te zorgen. Het Dieselschandaal uit 2015 heeft aangetoond dat afspraken over het verbeteren van de luchtkwaliteit echter geen garantie bieden dat de luchtverontreiniging ook daadwerkelijk verminderd wordt. Waarom is schone lucht zo belangrijk? En hoe wordt de luchtkwaliteit in Europa en Nederland verbeterd?

Het belang van een schone lucht voor de volksgezondheid en het milieu

Grootste oorzaak van luchtverontreiniging is de constante toename van het wegverkeer. Auto's, vrachtwagens, motoren en ander verkeer stoten fijnstof uit, het zogeheten particulate matter (PM). Deze uitstoot heeft nadelige gevolgen voor de volksgezondheid, aangezien de kleine stofdeeltjes in de luchtwegen gaan zitten en tot longklachten kunnen leiden. In Nederland sterven er per jaar naar schatting tussen de 1.700 en 3.000 mensen vroegtijdig door de gevolgen van fijnstof. Een andere vorm van luchtvervuiling komt door ammoniak, dat voor ongeveer 90% afkomstig is uit landbouw. Een teveel aan ammoniak kan zowel leiden tot verzuring, wat schadelijk is voor bos- en natuurgebieden, als tot vermisting, wat schadelijk is voor de kwaliteit van het grondwater. Verder kan bij de verbranding van fossiele brandstoffen zwaveldioxide en stikstofdioxide vrijkomen, wat kan leiden tot zure regen. Het salpeterzuur uit zure regen kan gebouwen aantasten en aandoeningen aan de longen en luchtwegen veroorzaken. Tot slot komen er bij industrieën zware metalen en moeilijk afbreekbare stoffen vrij die schadelijk kunnen zijn voor de volksgezondheid. In de gehele Europese Unie zouden in 2010 in totaal rond de 420.000 mensen gestorven zijn aan de gevolgen van deze verschillende vormen van luchtvervuiling.

Het Europese luchtkwaliteit beleid: normstellend

Sinds eind jaren zeventig is de Europese Unie actief betrokken geweest bij het vormgeven van beleid om de luchtkwaliteit te verbeteren. Doordat luchtvervuiling lidstaatgrensoverschrijdend is, was een normstellend Europees beleidskader waarbij de lidstaten evenredig worden geraakt onontbeerlijk. De Europese instellingen hebben hiervoor enkele richtlijnen vastgesteld. Een voorbeeld hiervan is de NEC-richtlijn (National Emission Ceilings), waarin voor de lidstaten nationale emissieplafonds worden ingesteld voor verschillende schadelijke stoffen.¹ Ook is er in 2008 een richtlijn aangenomen die lidstaten verbindt tot het behalen van bepaalde doelen om de uitstoot van fijnstof terug te dringen.² In deze richtlijn zijn zowel grenswaarden opgenomen met limieten aan fijnstof per kubieke meter als streefwaardes voor fijnstof binnen stedelijke gebieden in 2030. Verder is in 2010 een Europese Strategie voor schone en energiezuinige voertuigen opgesteld.

Daarnaast heeft de Europese Commissie in 2013 een uitgebreid beleidspakket voor schone lucht in Europa samengesteld. Hierin is onder andere het voorstel gedaan om nieuwe strengere nationale emissieplafonds in te stellen, waardoor luchtverontreiniging van verkeer,

¹ [Richtlijn 2001/81/EG](#) over nationale emissieplafonds voor luchtverontreinigende stoffen

² [Richtlijn 2008/50/EG](#) over het opstellen van grenswaarden aan de uitstoot van fijnstof

industrieën en landbouw verder teruggedrongen wordt.³ Het beleidspakket bestaat verder uit een nieuw programma met doelstellingen voor de luchtkwaliteit in 2030 en enkele specifieke voorstellen om de emissie van industrieën, elektriciteitscentrales en stookinstallaties terug te dringen. De Europese Commissie gaat ervan uit dat er op deze manier 58.000 voortijdige sterfgevallen voorkomen kunnen worden in de periode tot 2030. Bovendien zouden grote stukken bos, Natura-2000 gebieden en ecosystemen beschermd worden tegen verontreiniging. Door deze maatregelen zou de Europese gemeenschap 40 tot 140 miljard aan externe kosten (aan bijvoorbeeld gezondheidszorg) besparen.

Het verbeteren van luchtkwaliteit in Nederland

Waar de Europese Unie dus vooral een normstellende rol op zich neemt, is het aan de lidstaten deze normen om te zetten in concrete beleidsmaatregelen. In Nederland is hiervoor het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) vastgesteld met een strategie om de Europese grenswaarden van fijnstof voor 2017 te halen.⁴ Hiermee hebben het rijk, de provincies en de gemeentes zich gecommitteerd om gezamenlijk de benodigde maatregelen te nemen om de luchtkwaliteit in Nederland te verbeteren. Hoewel de concentraties van fijnstof en stikstofdioxide in grote gebieden in Nederland onder de grenswaarden ligt, is er vooral in gebieden met veel veehouderij of industrie, langs de snelwegen en in de grote steden nog veel vooruitgang te boeken in het terugdringen van luchtverontreiniging.

Recente gebeurtenis: het Dieselschandaal

Eind 2015 werd het Europese en Nederlandse nieuws gedomineerd door het Dieselschandaal. Volkswagen zou op grote schaal frauderen bij emissietests, waardoor het in testlaboratoria leek of de auto's veel minder schadelijke stikstofdioxide uitstootten, dan in werkelijkheid op de weg. De vrees ontstond dat een groot gedeelte van de gefabriceerde auto's (ook van andere merken) niet zou voldoen aan de uitstootmaxima en er grootschalig gebruik gemaakt zou worden van sjoemelsoftware. Het belang van de volksgezondheid kwam hierdoor rechtstreeks tegenover economische belangen van de autofabrikanten te staan. Inmiddels is door het Europees Parlement een onderzoekscommissie ingesteld om onderzoek te doen naar inbreuken van autoproducenten op regels voor uitstoottests. De Vlaamse Europarlementariër Kathleen van Brempt is op 2 maart 2016 verkozen tot de voorzitter van deze onderzoekscommissie. Zij zal aanwezig zijn bij het debat op 18 maart.

De toekomst van Europese beleid voor een goede luchtkwaliteit

Op dit moment is er Europese wetgeving in voorbereiding die ook de uitstoot van fijnstof van niet voor de weg bestemde voertuigen als schepen, treinen en tractors aan banden zal leggen. De in 2013 voorgestelde richtlijn voor nieuwe emissieplafonds uit het beleidspakket voor schone energie van de Europese Commissie gaat in Nederlands pas vanaf 2025 gelden. Deze nieuwe initiatieven zouden in combinatie met de bestaande wetgeving en strategieën moeten zorgen voor een betere luchtkwaliteit in Europa.

³ Het [Clean Air Policy Package](#) van de Europese Commissie

⁴ [Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit](#) van Nederland